

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทย*

Received: 10 January 2023

Revised: 26 May 2023

Accepted: 29 August 2023

ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์**

ศิริพร กักดีผาสุข***

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทยด้วยแนวคิดมโนอุปลักษณ์ตามมุมมองภาษาศาสตร์ปริชานและหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ เก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 รวม 261 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าในกรณีของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว] และ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ส่วนในกรณีของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] [โควิด-19 คือ คู่ชก] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งพบแบบเปรียบเทียบที่เหมือนและต่างกันเนื่องจากลักษณะและความรุนแรงของโรค ขณะที่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการจัดการสังคมยามวิกฤตด้วย

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

มโนอุปลักษณ์;
ภาวะโรคระบาดใหญ่;
ไข้หวัดใหญ่ 2009;
โควิด-19;
วาทกรรมสื่อภาครัฐ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1 เรื่อง “มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ” สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: thammawat.p@ku.th

*** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: spr1141@hotmail.com

Conceptual Metaphors Related to the Pandemics in Thailand in Thai Government Media Discourse*

Received: 10 January 2023

Revised: 26 May 2023

Accepted: 29 August 2023

Thammawat Phatthanasutinon**

Siriporn Phakdeephasook***

The paper aims at analyzing and comparing the conceptual metaphors related to the pandemics in Thailand in Thai government media discourse by adopting Conceptual Metaphor Theory and the concept of Functions of Metaphor. The data were collected from government media discourse published during the 2009 H1N1 Flu Pandemic and the COVID-19 pandemic. In total, 261 texts were gathered. The analysis reveals that in the case of the 2009 H1N1 Flu pandemic, the metaphors found include 2009 H1N1 FLU IS AN ENEMY, 2009 H1N1 FLU IS A CRIMINAL, 2009 H1N1 FLU IS A FLOOD, 2009 H1N1 FLU IS A FAMILY, and 2009 H1N1 FLU IS AN EVILS SPIRIT. As for the case the of the COVID-19 pandemic, the metaphors found include COVID-19 IS AN ENEMY, COVID-19 IS A BOXER, COVID-19 IS A FLOOD, COVID-19 IS A PERSON, and COVID-19 IS A FIRE. These metaphors share some similarities. However, there still exist some differences between these two sets of conceptual metaphors due to the differences between the two pandemics in terms of characteristics and degree of severity. The metaphors adopted in this discourse serve ideational function, ideational and interpersonal function, and textual function. Moreover, the analysis of these conceptual metaphors sheds light on the roles and functions of language for crisis management.

Research Article

Abstract

Keywords

conceptual metaphor;
pandemic;
2009 H1N1 Flu;
COVID-19;
government media
discourse

* This article is a part of the M.A. Thesis titled "Conceptual Metaphors Related to the Pandemics in Thailand in Newspaper Media Discourse and Government Media Discourse", Master of Arts in Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

** Master's degree Student, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: thammawat.p@ku.th

*** Associate Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: spr1141@hotmail.com

1. บทนำ

โรคระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นการแพร่ระบาดของโรคอย่างรวดเร็วทั่วโลก มีลักษณะสำคัญคือผู้คนยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรค ส่งผลให้มีจำนวนผู้ป่วยจำนวนมาก จึงต้องมีการเตรียมการรับมือ ป้องกันควบคุมโรคเป็นอย่างดี (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563, น. 27-28) ทั้งนี้ โรคระบาดอยู่คู่กับมนุษยชาติมานานแล้วดังมีหลักฐานบันทึกไว้หลายครั้ง อาทิ กาฬโรค (Plague) โรคหัดและฝีดาษ (Smallpox and Measles) อหิวาตกโรค (Cholera) โรคเอดส์ (AIDS) โรคซาร์ส (SARS) โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 (A H1N1 Flu)¹ กระทั่งล่าสุดคือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)² (HISTORY, 2020) และโรคระบาดดังกล่าวก็เป็นโรคระบาดที่เคยเกิดขึ้นและกำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย

โรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย 2 ทศวรรษล่าสุดเป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ A ชนิด H1N1 (A H1N1) เริ่มแพร่ระบาดราวเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ณ ประเทศเม็กซิโกก่อนแพร่กระจายไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย ทำให้มีจำนวนผู้ป่วย 30,000 กว่ารายและเสียชีวิตอีก 157 ศพ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) และโรคโควิด-19 เกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 เริ่มแพร่ระบาดที่ประเทศจีนเมื่อปลาย พ.ศ. 2562 ก่อนจะแพร่ระบาดไปทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก, 2563) ในประเทศไทยเริ่มแพร่ระบาดตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และแพร่ระบาดซ้ำหลายระลอก ส่งผลให้มีจำนวนผู้ป่วยยืนยันสะสม 4,681,309 คน และเสียชีวิต 32,764 ศพ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565) (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2565)³ จึงอาจกล่าวได้ว่าโรคระบาดใหญ่เป็นภาวะวิกฤต (ณัฐรัฐดา วิจิตรจามรี, 2559) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสุขภาวะของผู้คนเนื่องจากลักษณะของโรคที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว

อาจกล่าวได้ว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคมซึ่งมนุษย์ไม่มีความเข้าใจมาก่อน กล่าวคือ มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อโรคด้วยตาเปล่าได้ว่ามีลักษณะและพฤติกรรมเป็นเช่นไร การทำความเข้าใจโรคระบาดวิธีหนึ่งคือการเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจ การเปรียบเทียบข้างต้นตรงกับแนวคิด “มโนอุปลักษณ์” (Conceptual Metaphor) ซึ่งเป็นระบบความคิดที่เปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่อยู่ต่างแคว้นความหมายกันและสะท้อนออกมาผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) ซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน (Lakoff & Johnson, 1980) ขณะเดียวกัน โรคระบาดที่เกิดขึ้นก็เป็นภาวะวิกฤตที่ต้องควบคุมจัดการให้เกิดความเรียบร้อยควบคู่ไปด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าวาทกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค คือ วาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งเข้าถึงผู้รับสารได้ในวงกว้างได้ใช้การอธิบายเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจว่าโรคระบาดมีลักษณะหรือมีพฤติกรรมเป็นเช่นไร ตลอดจนสื่อสารเพื่อควบคุมจัดการสังคมด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹ ผู้วิจัยจะใช้ชื่อ “ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009” ตลอดทั้งบทความ

² ประกาศ เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายและเรียกโดยย่อว่า “โรคโควิด-19” (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) ผู้วิจัยจะใช้ชื่อนี้กล่าวถึงโรคดังกล่าวตลอดทั้งบทความ

³ มีประกาศให้โรคโควิด-19 พ้นจากโรคติดต่ออันตราย (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ก) และมีสถานะเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ข) ผู้วิจัยจึงรวบรวมสถิติผู้ติดเชื้อโควิด-19 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565

(ตัวอย่าง 1) การจัดการข้อมูล: หัวใจสำคัญของการต่อสู้ข้าศึก

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 22)

(ตัวอย่าง 2) วิทยาศาสตร์ที่ว่าก้าวหน้าก้าวไกลไปท่องอวกาศ ไปถึงพระจันทร์ได้อย่างไร้ปัญหา แต่ก็ยังไม่มีนักวิทยาศาสตร์รายใดที่จะสามารถทำลายความตลปะแปลงกายของไวรัสวายร้ายนี้ได้

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 18)

(ตัวอย่าง 3) ถ้าพูดภาษาทหาร เรบอกว่ากำลังพลที่สำคัญที่สุดก็คือทหารหาญ ตอนนั้นถ้าเราสู้กับเชื้อโรคสำคัญที่สุดก็คือบุคลากรทางการแพทย์ ไม่ใช่เฉพาะแค่หมอจะรับพยาบาล เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงเราทุกคนถึงแม้กระทั่งคนเข็นเปลจะรับ

(แถลงข่าว ศบค., 27 มี.ค. 63)

(ตัวอย่าง 4) การคัดกรองมาหน่อยอย่างทีบอกนะครับว่า การที่จะทำให้ลดโรคได้ จะต้องมีการร่วมมือของประชาชน 90% ขึ้นไป ถ้าร่วมมือแค่ 80% 70% ตัวเลขโดดขึ้นมาทันที... ถ้าการคัดกรองนิดเดียว โดนหนักทันทีอะ

(แถลงข่าว ศบค., 16 เม.ย. 63)

ตัวอย่าง 1-2 เป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ตัวอย่าง 1 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนข้าศึกศัตรูที่รุกรานสังคมและมนุษย์ต้องต่อสู้กำจัด ส่วนตัวอย่าง 2 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนคนร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ขณะที่ตัวอย่าง 3-4 เป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเป็นข้าศึกศัตรูเช่นเดียวกับโรคก่อนหน้า ขณะที่ตัวอย่าง 4 แตกต่างไปจากโรคระบาดก่อนหน้า คือ วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนคู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย ผู้รับสารจึงต้อง “ตั้งการ์ด” เพื่อป้องกันตนเอง ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่พบได้เปรียบเทียบกับให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดเหตุการณ์โรคระบาดทั้งสองครั้งจึงพบมโนอุปมาอุปไมยบางส่วนที่ต่างกัน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในเบื้องต้น พบงานวิจัยของ ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปั้งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริฐาน” ผลการศึกษาพบถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่แสดงให้เห็นว่าโรคโควิด-19 เป็นข้าศึกศัตรูที่รุกรานสังคม ดังนั้น มนุษย์จึงต้องทำสงครามต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปมาอุปไมยเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” ผลการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์นำโรคระบาดไปเปรียบกับประสบการณ์ที่มนุษย์รู้จักและมีมโนอุปมาอุปไมยที่พบมีหน้าที่บางประการ งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ศึกษามโนอุปมาอุปไมยจากโรคระบาดเพียงโรคเดียวและจากวาทกรรมเพียงมุมมองเดียว คือ มุมมองของผู้ใช้ภาษาในห้องสนทนาบนเว็บไซต์พันทิปและวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ แต่ยังไม่มีการศึกษาในมุมมองของผู้ทำหน้าที่ควบคุมจัดการโรคระบาด ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษามโนอุปมาอุปไมยจากโรคระบาดใหญ่สองโรค ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 ในวาทกรรมสื่อภาครัฐว่าพบมโนอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองเหมือนหรือต่างกันอย่างไร มโนอุปมาอุปไมยที่พบมีหน้าที่อย่างไร นอกจากงานวิจัยนี้จะทำให้ทราบ

มโนอุปลักษณ์ที่พบในภาวะโรคระบาดใหญ่แล้ว ยังจะทำให้เข้าใจความคิดของผู้ใช้ภาษา ตลอดจนทำให้เห็นบทบาทของภาษาในการจัดการภาวะวิกฤตด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐ และหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ

3. ขอบเขตข้อมูลและวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 เนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมสามารถแพร่กระจายสารไปสู่ผู้รับสารได้ในวงกว้าง ทั้งยังสามารถสร้างความคิดบางประการแก่ผู้รับสารได้ ส่วนโรคระบาดที่นำมาศึกษาเป็นโรคที่เคยและกำลังแพร่ระบาดในประเทศจนทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตหลายราย แต่แตกต่างกันที่ระยะเวลาของการแพร่ระบาด งานวิจัยนี้กำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลตามข้อมูลทางข่าวและจำนวนผู้ติดเชื้อ โดยโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 แพร่ระบาดตั้งแต่ประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ก่อนจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ราวเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน (สำนักจัดการความรู้กรมควบคุมโรค, 2552) รวมระยะเวลา 133 วัน ขณะที่โรคโควิด-19 ได้แพร่ระบาดหลายครั้ง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 324 วัน ได้แก่ 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 2) ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และ 3) ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน-30 กันยายน พ.ศ. 2564 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เก็บข้อมูลจากข่าวเผยแพร่ของกรมควบคุมโรค สื่อเผยแพร่ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของกรมควบคุมโรค รวมจำนวน 36 ตัวอย่าง
2. การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งสิ้น 225 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากสื่อเผยแพร่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 23 ตัวอย่าง และการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) รวม 202 ตัวอย่าง

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดมโนอุปลักษณ์แนวทางต่างๆ ได้แก่ อุปลักษณ์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชานของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010) หน้าที่ของอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ของโกทลี (Goatly, 1998) และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 และคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ์ โดยจะต้องแสดงการเปรียบเทียบโรคระบาดใหญ่กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ต่างแควดวงความหมายกันตามนิยามของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff &

Johnson, 1980) และมีการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายตามแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2010) ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่เท่านั้น ไม่ได้ศึกษามโนอุปลักษณ์อื่นที่อาจปรากฏในวาทกรรมด้วย จากนั้น จึงนำถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบมาจัดกลุ่มมโนทัศน์โดยต้องปรากฏความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ในแต่ละมโนทัศน์ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง โดยนับความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์ 1 ถ้อยคำเป็น 1 ครั้ง

3. วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998)

4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ในส่วนแรกนำเสนอมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ก่อนแล้วเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ตามโรคระบาด จากนั้นจึงนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

“อุปลักษณ์” ตามมุมมองเดิมเข้าใจว่าเป็นภาพพจน์ประเภทหนึ่งแสดงให้เห็นด้วยคำเชื่อม ตามมุมมองนี้มองว่าอุปลักษณ์มักใช้ในบทกวีเพื่อความงามทางวรรณศิลป์ เป็นความสามารถเฉพาะตัวของกวี และไม่ได้ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน (Kövecses, 2010, pp. vi-x) ทว่า เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ได้นำเสนออุปลักษณ์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชานไว้ในหนังสือ *“Metaphors We live by”* ว่าอุปลักษณ์เป็นผลผลิตที่สะท้อนความคิดของมนุษย์ที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทั้งคู่ได้ยกตัวอย่างการโต้เถียงในสังคมตะวันตก เช่น Your claims are *indefensible*. หรือ He *attacked* me every weak point in my argument. สะท้อนให้เห็นว่าสังคมตะวันตกทำความเข้าใจการโต้เถียงผ่านประสบการณ์ของสงคราม ดังเห็นได้จากถ้อยคำที่ทำตัวเอียงซึ่งเคยปรากฏในแวดวงความหมายของสงครามมาก่อน จึงสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ ARGUMENT IS WAR นอกจากนี้ เลคอฟและจอห์นสันกล่าวอีกว่า อุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่อยู่ต่างแวดวงความหมายกัน กล่าวคือ เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า จากตัวอย่างเห็นได้ว่าผู้ใช้นำนามประสบการณ์ของสงครามซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมมนุษย์มายาวนานมาใช้ทำความเข้าใจการโต้เถียงซึ่งมีความเป็นนามธรรมมากกว่า ทั้งนี้ เลคอฟและจอห์นสันได้จำแนกอุปลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression/ Linguistic Metaphor) หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน และ 2) มโนอุปลักษณ์ (Metaphorical Concept/ Conceptual Metaphor) ซึ่งเป็นอุปลักษณ์ในระดับความคิด หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 103; ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561, น. 83) สามารถแสดงได้ด้วยการใช้ภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด เช่น ARGUMENT IS WAR ส่วนโคเวกเซส (Kövecses, 2010) กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจในลักษณะมโนทัศน์ A คือ มโนทัศน์ B กล่าวคือ แวดวงความหมายหนึ่งเป็นแวดวงที่เป็นรูปธรรม มนุษย์มีความเข้าใจหรือคุ้นเคยมากกว่าและใช้ทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น (แบบเปรียบเทียบ) ส่วนอีกแวดวงความหมายเป็นแวดวงที่มีความเป็นนามธรรมมากกว่าและมนุษย์พยายามทำความเข้าใจ (สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ) และทั้งสองแวดวงความหมายจะต้องมีการถ่ายโยงความหมายกัน

นอกจากนี้ ตามแนวทางวินบัญญัติศาสตร์ อุปลักษณ์มีหน้าที่ในการสื่อสาร โกทลี (Goatly, 1998) ได้รวบรวมหน้าที่ของอุปลักษณ์จากวาทกรรมประเภทต่าง ๆ อุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลีมี 3 หน้าที่หลัก ได้แก่ **1) หน้าที่ถ่ายทอดความคิด (Ideational)** คือ การใช้อุปลักษณ์ทำความเข้าใจสรรพสิ่งบางอย่าง มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ เติมช่องว่างในคลังคำ อธิบายความคิด ทำให้เกิดมุมมองใหม่ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และกำหนดอุดมการณ์ **2) หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal)** คือ การใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ แสดงอารมณ์ความรู้สึก หลีกเลี่ยงคำที่ส่งผลในทางลบ สร้างความสนิทสนม การละเล่น หยอกล้อ หรืออารมณ์ขัน และ **3) หน้าที่เรียบเรียงความ (Textual)** คือ การใช้อุปลักษณ์เพื่อเชื่อมโยงกับบริบทการสื่อสาร มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ ลำดับความ นิทานปริศนา ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542, น. 256-257) ทั้งนี้ โกทลีได้ให้ข้อสังเกตว่า หน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างและกำหนดอุดมการณ์มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์

แนวคิดอุปลักษณ์ในแนวทางต่างๆ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ รวมทั้งมีการถ่ายทอดความหมายระหว่างแวดวงอย่างไรซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในสังคม ขณะที่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์จะช่วยให้ทราบหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมว่ามีหน้าที่ใดบ้าง

5. ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยทางภาษาศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่และโรคภัยไข้เจ็บ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทย อาทิ ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์กัณท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” จากข้อมูลกระทู้สนทนาบนเว็บไซต์พันทิป พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นศัตรูทั้งสิ้น 44 คำ แสดงให้เห็นว่าเชื้อไวรัสโคโรนา-19 รุกราน ก่อความเดือดร้อน มนุษย์จึงต้องต่อสู้เพื่อให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของเชื้อไวรัส ยุทธการ บัคมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคดังกล่าว 6 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับไฟ สาระพิษภัยพิบัติ การรักษาโรค การเดินทาง และสงคราม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดแพร่กระจายอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง การแก้ไขสถานการณ์ต้องอาศัยผู้มีความสามารถ รวมทั้งปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันควบคุมโรคจะทำให้ผ่านพ้นสถานการณ์ได้โดยเร็ว อีกทั้งมโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับความเจ็บป่วยอื่นๆ ในภาษาไทย อาทิ วรวรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ศึกษา “การศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปริชานศาสตร์และวินบัญญัติศาสตร์” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็ง 9 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ “โรคมะเร็ง คือ เชื้อโรค” “โรคมะเร็งเป็นวัชพืช” “โรคมะเร็งเป็นสัตว์ร้าย” “โรคมะเร็งเป็นภัยพิบัติ” “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “โรคมะเร็งเป็นวัตถุแปลกปลอม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน”

มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีเจตนาแตกต่างกันตามมุมมองของแพทย์และผู้ป่วย และเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้ 7 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [โรคเป็นมนุษย์] [โรคเป็นวัชพืช] [โรคเป็นสัตว์ร้าย] [โรคเป็นไฟ] [โรคเป็นสิ่งสกปรก] [โรคเป็นความไม่สมดุล หรือสมบรูณ์ของธาตุ] และ [โรคเป็นภูตผี] นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีหน้าที่ในการสื่อสาร 3 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

ส่วนงานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ เช่น ซอนแท็ก (Sontag, 1978) กล่าวไว้ในหนังสือ *“Illness as Metaphor”* ว่ามโนอุปลักษณ์ใช้ทำความเข้าใจโรคต่างๆ มาเป็นเวลานานแล้ว โดยในอดีตเมื่อการแพทย์ยังไม่เจริญ ผู้คนมีความเข้าใจว่าโรคภัยไข้เจ็บเป็นการบันดาลจากภูตผีปีศาจ ครั้นวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในการวินิจฉัยสาเหตุแห่งโรค พบว่าโรคบางโรคเกิดมาจากจุลชีพ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามจึงนำมาใช้เพื่ออธิบายโรคที่เกิดขึ้น และมนุษย์ต้องกำจัดเข้าศึกศัตรูหรือผู้บุกรุกเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป แอนเจลี (Angeli, 2012) ศึกษา *“Metaphors in the Rhetoric of Pandemic Flu: Electronic Media Coverage of H1N1 and Swine Flu”* ด้วยข้อมูลพาดหัวข่าวในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ การตระหนักรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ สงคราม] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 2009 คือ ภัยธรรมชาติ] และ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ ผู้มาเยือน] [ไข้หวัดสุกร คือ สงคราม] และ [ไข้หวัดสุกร คือ ผู้ทำให้ตกเป็นเหยื่อ] การปรากฏของมโนอุปลักษณ์ต่างกันเนื่องจากชื่อเรียกของ ไข้หวัดดังกล่าวและกระตุ้นความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อโรคระบาด ราชันทรัน (Rajandran, 2020) ศึกษา *“A Long Battle Ahead’: Malaysian and Singaporean Prime Ministers Employ War Metaphors for COVID-19”* โดยเก็บข้อมูลจากการแถลงข่าวของนายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซียและสิงคโปร์ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 พบว่านายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศนำเสนออุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามไปสู่สาธารณชนเพื่อให้ประชาชนตระหนักภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อการควบคุมป้องกันโรค

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในแนวทางอื่น พบงานวิจัยของวิภาดา รัตนดิกล ญ ภูเก็ (2564) ศึกษา *“เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในปริเฉทการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)”* เก็บข้อมูลจากการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 พบว่า ศูนย์ดังกล่าวใช้กลวิธีโน้มน้าวหลายวิธีเพื่อปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนดเพื่อควบคุมสถานการณ์ได้โดยเร็ว มโนอุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยดังกล่าวมีเพียง [โควิด-19 คือ ศัตรู] เท่านั้นเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารต่อสู้กำจัดเชื้อโรคให้หมดสิ้นไปในที่สุด สุพรรณษา ภักตรนิกร (2565) ศึกษา *“วาทกรรม “โควิด-19” ในการ์ตูนขำหัวเราะ ชุด “KnowCovid: รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ”* พบกลวิธีทางภาษาในการสื่อวาทกรรมจำนวน 6 กลวิธี และอุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยนี้เปรียบเทียบกับโรคโควิด-19 เป็นข้าศึกศัตรูในสงครามหรือคู่ต่อสู้ในการขมขยซึ่งมีส่วนโน้มน้าวให้ประชาชนมีหน้าที่ในการจัดการควบคุมป้องกันโรค อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า มีงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บเป็นจำนวนมาก ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทยมีผู้ศึกษาไว้เพียงโรคเดียว คือ โรคโควิด-19 และยังไม่มียงานวิจัยใดที่ศึกษามโนอุปลักษณ์จากวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมจัดการโรคระบาด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 ว่าพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดอย่างไรและมีมโนอุปลักษณะมีหน้าที่อะไรบ้าง

6. ผลการศึกษา

6.1 การศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ผู้วิจัยขอนำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตามโรคระบาดที่เกิดขึ้นในภาพรวมก่อนเป็นลำดับแรก โดยจะนำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ก่อนแล้วตามด้วย มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19 จากนั้นจึงเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะที่พบ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ลำดับ	มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009	จำนวน (ถ้อยคำ)	มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ โรคโควิด-19	จำนวน (ถ้อยคำ)
1	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู]	81 (63.28%)	[โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู]	572 (59.03%)
2	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]	23 (17.97%)	[โควิด-19 คือ คู่ชก]	165 (17.03%)
3	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	9 (7.03%)	[โควิด-19 คือ อุทกภัย]	118 (12.18%)
4	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว]	8 (6.25%)	[โควิด-19 คือ บุคคล]	63 (6.50%)
5	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญูณร้าย]	6 (5.47%)	[โควิด-19 คือ อัคคีภัย]	51 (5.26%)
รวม		128 (100.00)	รวม	969 (100.00)

6.1.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

1) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] เป็นการนำเสนอการเปรียบเทียบเกี่ยวกับข้าศึกศัตรูมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นไร ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบอยู่ในแวดวงของสงคราม อาทิ *ปรากฏการณ์แรก โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ หน่วยเสนารธิการ การผ่นกกำลัง ป้องกัน ฯลฯ* มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนข้าศึกศัตรูที่รุกรานอธิปไตยของชาติ ดังนั้น จึงต้องรับมือป้องกันและทำสงครามเพื่อกำจัดให้หมดสิ้นไป ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 81 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 5) การคัดกรองที่สนามบิน นับเป็นมาตรการอย่างแรกที่ทุกคนให้ความสนใจเมื่อเกิดโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ระบาดขึ้น เพราะคนทั่วไปเชื่อว่า ปรากฏการณ์แรกที่จะป้องกันไม่ให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ ได้ก็คือการใช้เครื่องเทอร์โมสแกนที่สนามบิน

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 21)

(ตัวอย่าง 6) กรมควบคุมโรคก่อตั้งศูนย์ war room ขึ้น ในช่วงแรกของการดำเนินงานเป็นการประชุมทุกวันเช้าและเย็น และเริ่มลดการประชุมลงตามสถานการณ์เป็นเพียงเฉพาะตอนเช้า...หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมในช่วงแรก ได้แก่ กรมการแพทย์ กรมปศุสัตว์ (ตอนแรกใช้ชื่อว่า swine flu) เป็น หน่วยเสนาธิการ ในการแก้ไขปัญหา...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 55)

(ตัวอย่าง 7) การผลิตวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นก้าวแรกที่สำคัญของประเทศไทย จะต้องทำให้สำเร็จ เพื่อปกป้องความปลอดภัยให้คนไทย ย้ำสิ่งที่คนไทยต้องช่วยกันขณะนี้คือ การผนึกกำลังป้องกันโรค

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 28 สิงหาคม 2552)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูในยามสงคราม เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ” ซึ่งแสดงให้เห็นการบุกรุก รุกราน จึงต้องมี “ปรากฏการณ์แรก” หรืออุปการณ์คอยตั้งรับป้องกัน ในตัวอย่าง 5 รวมถึง “หน่วยเสนาธิการ” ในตัวอย่าง 6 ที่แสดงให้เห็นความเป็นผู้ต่อสู้ในเหตุการณ์ นอกจากนี้ ในตัวอย่าง 7 “การผนึกกำลังป้องกัน” ยังได้แสดงให้เห็นถึงการรวมพลังของทุกภาคส่วนไม่ว่าภาครัฐ ภาคประชาชน เพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูหรือควบคุมป้องกันโรคด้วย มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉดววงความหมายต้นทาง

[ข้าศึกศัตรู]

ข้าศึกศัตรู
การโจมตีของข้าศึกศัตรู
แม่ทัพ
นักรบ
พลทหาร
การทำสงคราม
ผลของสงคราม

แฉดววงความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ภาครัฐ
บุคลากรทางการแพทย์
ประชาชน
การควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผลของการควบคุมโรค

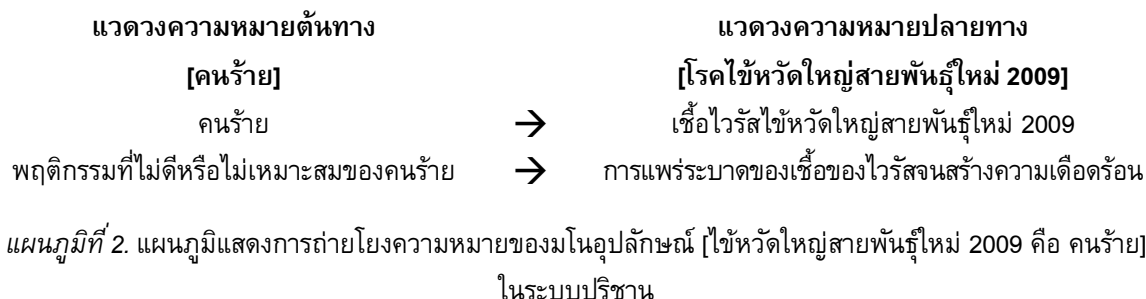
แผนภูมิที่ 1. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] ในระบบปริธาน

2) [ใช้หัตใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่าสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ถ้อยคำอุปโลกน์ที่พบแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ อาทิ กบดาน ผลุบๆ โผล่ๆ เขมรดำดิน ฯลฯ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่สะท้อนมโนอุปโลกน์นี้พบทั้งสิ้น 23 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 8) เจ้าไวรัสใช้หัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่นี้กำลังเล่นซ่อนหา กบดานผลุบๆ โผล่ๆ แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ต หรือลงเรือสำราญ ไม่ทราบว่าจะศนาจรไปที่ไหนบ้าง ไม่ถือพาสปอร์ต หนังสือเดินทาง ไม่มีวีซ่าให้ตรวจ ราวกับว่าเป็นเขมรดำดินอย่างไรอย่างนั้นทีเดียว

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 18)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นถึงพฤติกรรมของเชื้อโรคโดยเปรียบกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปโลกน์ “เขมรดำดิน” เป็นสำนวนมาจากตำนานพระร่วง กล่าวถึงกษัตริย์ขอมต้องการตัวพระร่วง จึงโปรดให้ทหารตามจับตัว ทหารนายหนึ่งดำดินและมาโผล่ในบริเวณลานวัดพบพระร่วงซึ่งผนวชอยู่กำลังกวาดพื้นจึงถามหา พระร่วงจึงสั่งให้ทหารคอยอยู่ ณ ที่นั้น ด้วยอำนาจแห่งวาจาสิทธิ์ ทหารนายนั้นจึงกลายเป็นหินในที่สุด (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493) ด้วยเหตุที่พฤติกรรมตามตำนานว่าไว้เช่นนี้ จึงแสดงให้เห็นพฤติกรรมลับๆ ล่อๆ ของโรคระบาดและไม่อาจไว้วางใจได้ มโนอุปโลกน์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

3) [ใช้หัตใหญ่ฯ 2009 คือ อุทกภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับมวลน้ำที่สามารถเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมจนเกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตและเป็นที่สามารถควบคุมทำให้ลดความเร็วลงได้ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับมวลน้ำ ได้แก่ ระลอก และ ชะลอ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่สะท้อนมโนอุปโลกน์นี้พบทั้งสิ้น 9 ถ้อยคำ รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 9) [ปลัด สธ.] ย้ำประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาดระลอก 2 ชี้หากทั้งคนป่วยและประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย ร่วมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มันจะสามารถชะลอการแพร่ระบาดโรคได้

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 10 สิงหาคม 2552)

(ตัวอย่าง 10) เมื่อแผนของกระทรวงไม่สามารถใช้ได้กับพื้นที่ปางมะผ้า ทางอำเภอจึงต้องปรับแผนใหม่และให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เข้ามาร่วมกันดำเนินการ มีการประชุมอย่างต่อเนื่องรวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือในระลอกที่ 2

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 50)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอกที่ 2” หมายถึง คลื่นขนาดเล็ก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) แสดงให้เห็นว่า โรคระบาดที่เกิดขึ้นเหมือนกับมวลน้ำที่เคลื่อนที่เป็นรอบๆ และซัดเข้ามาสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มวลน้ำไหลผ่าน รวมถึงยังสามารถทำให้มวลน้ำเคลื่อนที่ช้าลงหรือการควบคุมโรค ดังเห็นได้จากตัวอย่างที่ 9 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชะลอ” ซึ่งหมายถึง “ก. ทำให้ช้าลง, ทำให้ช้าลงเพื่่อรอ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในที่นี้จึงแสดงให้เห็นการชะลอมวลน้ำระลอกที่ 2 หรือการควบคุมการแพร่ระบาดของโรครอบใหม่นั้นเอง ทั้งนี้ หากอนุมานผู้ที่ต้องมีหน้าที่ “ชะลอ” ในตัวอย่างข้างต้น จะพบว่าเป็นภาครัฐ หรือบุคลากรทางการแพทย์ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง

[อุทกภัย]

น้ำ

การเคลื่อนที่ของน้ำ

การให้น้ำเคลื่อนที่ช้าลง

ผู้ควบคุมชะลอน้ำ

→

→

→

→

แฉวงความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

การพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 3. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ในระบบปริธาน

4) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัว] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับระบบครอบครัวของมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาด ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ อาทิ *บรรพบุรุษ เทือกเถาเหล่ากอ ฯลฯ* ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ที่พบ 8 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 11) ไวรัส H1N1 ที่แพร่กระจายอยู่ในธรรมชาติในขณะนี้ เป็นไวรัสที่มีสารพันธุกรรมผสมผสานกันอยู่ ทั้งของมนุษย์ ของสัตว์ปีก และของสุกร พันธุกรรมของสุกรนั้นมี**บรรพบุรุษ**มาจากไวรัสที่พบในอเมริกาและยูเรเชีย

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 10)

(ตัวอย่าง 12) สารพันธุกรรมส่วนใหญ่ของไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คล้ายกับสารพันธุกรรมของไวรัสไข้หวัดใหญ่ของสุกร ที่พบในสุกรหรือหมูเป็นไวรัสที่มี**เทือกเถาเหล่ากอ**ก็ส่วนหนึ่งของไวรัสก่อน แต่มีการกลายพันธุ์

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 36)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ ได้แก่ “เทือกเถาเหล่ากอ” และ “บรรพบุรุษ” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับครอบครัวมนุษย์ กล่าวคือ มีต้นของวงศ์ตระกูลและสืบทอดเชื้อสายสืบเนื่องกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งไปเรื่อยๆ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง

[ครอบครัว]

มนุษย์

เครือญาติของมนุษย์

แนวคิดความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

สายพันธุ์ของเชื้อไวรัส

แผนภูมิที่ 4. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว] ในระบบปริฐาน

5) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่สามารถหลอกหลอน สร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ อาทิ ไข้หวัดมฤตยู ไข้หวัดนรก ผีร้าย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบ 6 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 13) การสื่อสารไปยังประชาชนจะระบุว่าไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่เป็นโรคที่มีความรุนแรง มีอัตราป่วยตายสูง...สื่อจึงเรียกโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง เช่น ไข้หวัดมฤตยู ไข้หวัดนรก เป็นต้น

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 31-32)

(ตัวอย่าง 14) ทำไมจึงต้องตื่นตระหนกร้อนรนกันมากมายถึงขนาดนั้น เหตุผลก็คือ วายร้ายตัวนี้ทำให้เป็นไข้สูง เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไอ อาเจียน ท้องเสียได้ ที่น่ากลัวก็คือเป็นผีร้ายที่ไปละม้ายคล้ายคลึงกับเจ้าผีร้ายที่เคยระบาดเมื่อปี พ.ศ. 2461...

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 18)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับวิญญาณร้าย เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ไข้หวัดมฤตยู” “ไข้หวัดนรก” และ “ผีร้าย” ในตัวอย่างข้างต้น ทั้งนี้ “มฤตยู” หมายถึง “ความตาย” และ “นรก” หมายถึง “แดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่าผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษ, โดยปริยายหมายถึงแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จึงแสดงให้เห็นถึงความตายหรือความเดือดร้อนที่จะเกิดจากโรคระบาดชนิดนี้ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง

[วิญญาณร้าย]

วิญญาณร้าย

การหลอกหลอนของวิญญาณ

ผู้เซ็นสียงเววิญญาณ

เครื่องเซ็นสียงเววิญญาณ

แนวคิดความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

ผู้ป่วย

ชีวิตของผู้ป่วย

แผนภูมิที่ 5. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริฐาน

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอสมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ซึ่งมีรายละเอียดทั้งที่เหมือนและแตกต่างไปจากมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009

6.1.2 มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19

1) **[โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู]** เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรูมาใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 572 ถ้อยคำ รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 15) นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาลที่เปรียบเสมือนนักรบที่อยู่แนวหน้าคอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็น ด้วยความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้กำลังหลักของเรา นะครับต้องต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด...

(แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63)

(ตัวอย่าง 16) ภาคเอกชนร่วมไม้ร่วมมือกัน และที่สำคัญภาคของประชาชนนะครับเข้าใจและก็ร่วมมือร่วมพลังกันในการที่จะสู้กับโควิดและเราจะชนะมันในที่สุคนะครับ

(แถลงข่าว ศบค., 11 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูซึ่งเข้ามารุกรานจึงต้องทำสงครามกำจัดให้หมดสิ้น ทั้งยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “นักรบที่อยู่แนวหน้า” “กำลังหลัก” ที่สื่อถึงผู้ต่อสู้ หรือบุคลากรทางการแพทย์ และ “แม่ทัพ” ที่สื่อถึงภาครัฐในการควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ในตัวอย่าง 18 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “รวมพลัง” ยังแสดงให้เห็นว่าทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งหมายรวมถึงประชาชนต้องมีส่วนร่วมในสงครามหรือการควบคุมโรคที่เกิดขึ้นและจะต้องได้รับชัยชนะหรือประสบความสำเร็จในการควบคุมโรคด้วย มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แวดวงความหมายต้นทาง [ข้าศึกศัตรู]		แวดวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
ข้าศึกศัตรู	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การโจมตีของข้าศึกศัตรู	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
แม่ทัพ	→	ภาครัฐ
นักรบ	→	บุคลากรทางการแพทย์
พลทหาร	→	ประชาชนทุกคน
การทำสงคราม	→	การควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
สมรภูมิสงคราม	→	พื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผลของสงคราม	→	ผลของการควบคุมโรค

แผนภูมิที่ 6. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] ในระบบปริฐาน

2) **[โควิด-19 คือ คู่ชก]** เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับการชกมวยมาใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นไร ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบอยู่ในแวดวงของการชกมวย อาทิ การ์ดระยะยาว การ์ดอย่าตก ยก เก็บแรง ยืนยาว ฯลฯ มาใช้กับโรคระบาด สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเหมือนคู่ชกที่จะเข้ามาทำร้าย ฉะนั้น ประชาชนทุกคนจึงเปรียบเสมือนนักมวยที่ต้องปกป้องตนเองจากอันตราย คือ การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 165 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 17) New Normal นี้หรือพฤติกรรมใหม่ที่เราทำเป็นประจำนี้ก็จะทำให้เราควบคุมโรคนี้ต่อไปได้อีก นะครับ แล้วก็ต้องการระยะยาว ยกที่ถ้าเดือนหนึ่งเท่ากับ 1 ยกนั้นฟังยก 4 เองนะครับ เปรียบเดือนเมษายนเข้าเดือนที่ 4 ก็คือยกที่ 4 ยังต้องยืนยาวอีกสัก 12 ยกนะครับยังอีกหลายยกกะสะท้อนต้อง ต้องเก็บแรง ไว้ดีๆ แล้วก็การดอย่ำตกตลอดเวลาคับ

(แถลงข่าว ศบค., 23 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนคู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย เห็นได้จากถ้อยคำอุปมาอุปไมย “การระยะยาว” หรือ “การดอย่ำตก” ซึ่งเป็นคำสั่งของพี่เลี้ยงนักมวยในการตั้งรับคู่ชก (ชุม, 2564) ตลอด “ยก” หรือกำหนดเวลาหนึ่งๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในการแข่งขันต่อสู้ ฉะนั้น ผู้รับสารทุกคนจึงเป็นเหมือนนักมวยที่ต้องป้องกันตัวเองไม่ให้ถูกทำร้ายอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปมาอุปไมย “ยก” อาจแสดงนัยยะว่าอาจมีการหยุดพัก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาข้อเท็จจริงจะเห็นว่าการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อนั้นไม่อาจหยุดพักได้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดการติดเชื้อเป็นวงกว้างขึ้นและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค มโนอุปมาอุปไมยนี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง [การชกมวย]

คู่ชก
ผู้ต่อสู้
การชกมวย
พี่เลี้ยงนักมวย
ระยะเวลาในการต่อสู้
การป้องกันตนเองของนักมวย
ผลของการต่อสู้

แนวคิดความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]

เชื้อไวรัสโควิด-19
ประชาชนทุกคน
การควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ภาครัฐ
ระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดของไวรัส
การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัส
ผลของการควบคุมโรค

แผนภูมิที่ 7. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปมาอุปไมย [โควิด-19 คือ คู่ชก] ในระบบปริชาณ

3) [โควิด-19 คือ อุทกภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทาง เพื่อให้ทำความเข้าใจถึงลักษณะของโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่สะท้อนมโนอุปมาอุปไมยนี้พบทั้งสิ้น 118 ถ้อยคำ อาทิ ระลอก ชะลอ คลื่น รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 18) ต้องมาขอวีซ่าที่สถานทูตถูกมัยครับ ต้องมีใบรับรองแพทย์แสดงว่าไม่ป่วยด้วยโรค COVID-19 และ ชะลออย่างน้อยให้พ้น 14 วันไปคือระยะพักตัว

(แถลงข่าว ศบค., 12 มี.ค. 63)

(ตัวอย่าง 19) ในขณะที่อเมริกาเนี่ย ผ่านการระบาดหลายระลอกนะครับที่เป็นระลอกคลื่นใหญ่ๆ ทำให้เค้ามีอัตราการติดเชื้อเนี่ยใน 1 ล้านคนเนี่ยจะติดเชื้อสัก 129,000 คน สูงกว่าประเทศไทยประมาณ 6.1 เท่านะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 22 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” และ “ระลอกคลื่นใหญ่ๆ” แสดงถึงการเคลื่อนที่ของมวลน้ำเป็นรอบๆ และถ้าโจมตีเข้ามาสร้างความเสียหาย หมายถึง การแพร่ระบาดของโรคในแต่ละครั้ง รวมถึงสามารถทำให้มวลน้ำลดความเร็วลงหรือควบคุมโรคโดยภาครัฐหรือบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องออกมาตรการหรือวิธีการป้องกันโรค มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง [อุทกภัย]		แฉวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
น้ำ	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การเคลื่อนที่ของน้ำ	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
การให้น้ำเคลื่อนที่ช้าลง	→	การพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผู้ควบคุมชะลอน้ำ	→	ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 8. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ในระบบปริธาน

4) [โควิด-19 คือ บุคคล] เป็นการนำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนบุคคลซึ่งเป็นแฉวงความหมายต้นทาง เพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแฉวงความหมายปลายทางว่า โรคระบาดมีลักษณะที่เข้ามาสัมพันธ์กับสังคมหรือผู้รับสาร กล่าวคือสามารถทำความเข้าใจ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดได้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ อาทิ รู้จัก มีชีวิตอยู่ร่วมกับโควิด-19 อยู่ร่วมกับโควิด-19 อยู่กับโรค มาใช้กับโรคระบาด พบทั้งสิ้น 63 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 20) ท่านที่ดูทางโทรทัศน์ก็เริ่มได้ชุดข้อมูลนี้เท่าๆ กันนะครับ เพราะว่าเป็นโรคใหม่ เราเพิ่งรู้จักเขาไม่กี่เดือนนี้ เพราะฉะนั้นลักษณะของอาการ ของโรคทั้งหลาย น่าเรียนว่าท่านต้องพยายามทำความเข้าใจ

(แถลงข่าว ศบค., 15 เม.ย. 63)

(ตัวอย่าง 21) เราจะพลิกมุมมองคือโควิดยังไม่หายไปไหนนะคะ ยังคงอยู่ร่วมกับประเทศไทยค่ะและสังคมโลก เราจะต้องมีการพยายามที่จะปรับตัวรับมือและอยู่ร่วมกับโรคโดยปลอดภัยให้ได้นะคะ โดยมีการปรับกลยุทธ์ค่ะและสร้างความมั่นใจเพื่อให้การควบคุมโรคนั้นสอดคล้องไปกับมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างปลอดภัยด้วยนะคะ...

(แถลงข่าว ศบค., 27 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “รู้จัก” “อยู่ร่วมกับประเทศไทย” “อยู่ร่วมกับโรค” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความเข้าใจและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง [บุคคล]		แฉวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
มนุษย์	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การทำความรู้จักมนุษย์	→	การทำความเข้าใจเชื้อไวรัส
การอยู่ร่วมกับมนุษย์	→	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเชื้อไวรัส

แผนภูมิที่ 9. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] ในระบบปริธาน

5) [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับไฟมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับไฟที่สามารถสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่นั้นๆ สามารถแผ่ขยายวงกว้างออกไปได้และเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการควบคุม ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับไฟ อาทิ ไฟ สะเก็ดไฟ ภูเขาไฟ ไฟไหม้ ปะทุ ระอุ ดับไฟ ฯลฯ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 51 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 22) เพราะฉะนั้น นำเรียนว่าระลอกใหม่นี้ ยังมีเค้าเรียกอะไร ยัง ยัง ปะทุอยู่ถ้าพูด เป็นเหมือนภูเขาไฟเนี่ยยังมีไฟระอุอยู่นะครับยังไม่ใช่ว่าดับได้ง่ายๆ ซึ่งจะต้องมีการ ถ้าเรียกว่าเป็นสะเก็ดไฟกระจายไปอยู่ที่ไหนแล้ว แล้วเราตะครุบได้เร็ว ดับไฟได้เร็ว นะครับก็จะไม่เกิดไฟไหม้ขึ้นมานะครับ หมายถึงการระบอบกันขึ้นมา

(แถลงข่าว ศบค., 9 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบโรคระบาดกับไฟที่มีความร้อนและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิต เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ปะทุ” “ระอุ” “ไฟไหม้” รวมถึงเมื่อมีกองไฟจำนวนมาก อาจก่อให้เกิดเป็น “ภูเขาไฟ” หรือมีการแพร่ระบาดของโรคเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “สะเก็ดไฟ” ที่แสดงถึงการกระจายแผ่ขยายวงของไฟหรือการแพร่กระจายของโรค นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ดับไฟ” ที่สื่อถึงการควบคุมไฟหรือการควบคุมโรค จึงเห็นได้ว่าอัคคีภัยที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการควบคุมให้ได้โดยเร็ว ทั้งนี้ “เรา” ที่ต้องมีหน้าที่ดับไฟที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น ผู้ที่ต้องมีหน้าที่ดังกล่าว จึงเป็นภาครัฐหรือบุคลากรทางการแพทย์ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนววงความหมายต้นทาง [อัคคีภัย]		แนววงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
ไฟ	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การลุกลามของไฟ	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
การควบคุมไฟ	→	การควบคุมจัดการโรค
นักดับเพลิง	→	ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 10. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ในระบบปริฐาน

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นได้นำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ ดังนี้

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่สูงสุดในเหตุการณ์โรคระบาดทั้งสองครั้ง คือ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ไข้หวัดใหญ่ฯ] และ [โควิด-19 คือ ไข้หวัดใหญ่ฯ] แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่เกิดจากภายนอกและเข้ามารุกรานในประเทศเช่นเดียวกับไข้หวัดใหญ่ในยามสงครามและมีเป็นจำนวนมาก (Sontag, 1989) จึงทำให้เกิดความเดือดร้อน ดังนั้น มนุษย์ต้องร่วมกันต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป

ขณะที่มโนอุปลักษณ์อื่นในความถี่รองลงมาปรากฏต่างกันบางส่วน โดยมีมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] ปรากฏความถี่ลำดับที่สองในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเป็นได้ว่า วากรรมสื่อภาครัฐส่วนหนึ่งมุ่งอธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโรคระบาด คือ เชื่อโรคว่ามีลักษณะเช่นไร ในที่นี้คือ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมดังที่ปรากฏรายละเอียดในมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] แล้ว ยังจะทำให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นในระดับบุคคลอันจะทำให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดและเตรียมการป้องกันรับมือได้ดีมากยิ่งขึ้น ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏลำดับที่สองในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และพบเฉพาะโรคนี้เท่านั้น อาจเป็นเพราะโรคดังกล่าวมีความรุนแรงมากกว่า เห็นได้จากมีผู้ป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก วากรรมจึงต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ต่อการควบคุมโรค ส่วนการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ไม่พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับคู่ชก อาจเป็นได้ว่าไข้หวัดใหญ่เป็นโรคที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี มนุษย์มีความเข้าใจวิธีการป้องกันรักษาโรค (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 20) อีกทั้งโรคดังกล่าวแพร่ระบาดในระยะเวลาสั้นๆ ก่อนที่จะควบคุมโรคได้ มีจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตไม่มาก⁴ จึงอาจทำให้ไม่พบมโนอุปลักษณ์นี้

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ คือ อุทกภัย] และ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ปรากฏในความถี่ลำดับที่สามของทั้งสองโรค ลักษณะร่วมของมโนอุปลักษณ์ทั้งสอง คือ โรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเหมือนมวลน้ำที่สามารถไหลเข้ามาสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีมวลน้ำนั้นไหลผ่าน ทั้งนี้ แม้จะปรากฏในลำดับความถี่เท่ากัน แต่ก็มีความแตกต่างอยู่บางประการ คือ จำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ทั้งสอง โดยมีมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ คือ อุทกภัย] เป็นเพียงการคาดการณ์ว่าจะเกิดการแพร่ระบาดซ้ำของโรค ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] พบถ้อยคำอุปลักษณ์ในจำนวนสูงกว่า เนื่องจากโรคได้แพร่ระบาดซ้ำและเป็นไปได้ว่าสังคมไทยเคยประสบเหตุการณ์อุทกภัยใน พ.ศ. 2554 ที่ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ประสบการณ์ดังกล่าวจึงอาจนำมาใช้อธิบายโรคโควิด-19 ที่เกิดแพร่ระบาดซ้ำด้วย ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้ายในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณ์น้อยกว่า มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] แม้ว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ได้นำเสนอความเดือดร้อนเมื่อเกิดโรคระบาดและการแพร่กระจายของโรคไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่นกัน แต่ความแตกต่างระหว่างอุทกภัยกับอัคคีภัย เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบจะเห็นได้ว่า แม้จะสามารถควบคุมอุทกภัยได้ดีเพียงไร แต่ก็สามารถเกิดขึ้นได้อีกเรื่อยๆ จึงพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” และต้องคอยควบคุมจนกว่าจะสิ้นสุด ขณะที่อัคคีภัยที่แม้ว่าจะสามารถแผ่ขยายวงออกไปได้ตั้งเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “สะกิดไฟ” แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะควบคุมเอาไว้ให้ได้อย่างเบ็ดเสร็จในคราวใดคราวหนึ่ง ทั้งนี้ ทั้งสองมโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีจุดร่วมคือเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมจัดการเพื่อให้ยุติสิ้นสุดลงโดยเร็ว

มโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัวย] ปรากฏความถี่ลำดับที่สี่ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ใช้เพื่ออธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้นว่ามีที่มาอย่างไร ด้วยผู้ผลิตวากรรมเป็นแพทย์ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคระบาด ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] ปรากฏในความถี่ลำดับที่สี่ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากจะอธิบายทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้นว่าเปรียบเสมือนผู้ที่มีมนุษย์สามารถทำความรู้จัก

⁴ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ H1N1 ซึ่งเป็นสายพันธุ์เดียวกันที่เคยก่อให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่สเปนเมื่อ ค.ศ. 1918 (พ.ศ. 2461) (Angeli, 2012, p. 210) อาจเป็นได้ว่าสังคมมีประสบการณ์และทราบวิธีการควบคุมป้องกันโรคดังกล่าว ด้านจำนวนผู้ป่วย พบผู้ป่วยโรคนี้จำนวน 30,956 คน และเสียชีวิต 157 ศพ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) ขณะที่โรคโควิดเกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสชนิดใหม่ (องค์การอนามัยโลก, 2563) พบผู้ป่วยจำนวน 4,681,309 คน และเสียชีวิต 32,764 ศพ (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2565)

แล้ว ยังเป็นการปรับมุมมองความคิดที่สังคมมีต่อโรคระบาดด้วย กล่าวคือ จากเดิมเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ กลับกลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในขณะนั้นสังคมยังไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรครวมถึงวิธีการควบคุมโรคที่เกิดขึ้นมากนัก จึงพบมโนอุปลักษณะนี้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารต้องปรับตัวด้วยการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ท่ามกลางภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น

มโนอุปลักษณะ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้ายในการแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเพราะเคยมีความเชื่อว่าโรคระบาดเกิดจากอำนาจแห่งผีสิง ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2463, น. 156) ทรงพระราชนิพนธ์อธิบายเกี่ยวกับพระราชพิธีอาพาธพินาศว่า “...การที่ข้าขึ้นนั้นก็คงจะอาศัยเหตุที่เกิดโรคภัยที่เป็นมาก ๆ ทั่วกัน เช่น ไข้ทรพิษหรือหิวาตโรค...ข้าวงฝ่ายไทยเราออกเชื้อผีมาแต่เดิมแล้ว ก็ตกลงกันโทษเอาว่าผีมาแทรก” วาทกรรมจึงนำความเชื่อดังกล่าวมาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาด ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะนี้ไม่ได้ปรากฏความถี่สูงมากนัก อาจเป็นเพราะผู้ผลิตวาทกรรมเป็นแพทย์ต้องการนำเสนอมุมมองทางวิทยาศาสตร์มากกว่าและไม่พบมโนอุปลักษณะเช่นนี้ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยคาดวามโนอุปลักษณะนี้ทำให้เกิดความหวาดกลัวในแง่ของการเสียชีวิต อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความตื่นตระหนกและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่นำเสนอไปข้างต้นมีบทบาทในการอธิบายความให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีบทบาทในการกำหนดความคิดให้ผู้รับสารต้องกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่ของมโนอุปลักษณะตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

6.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ก่อนที่จะนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ ขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมาย (Ends) ของวาทกรรมในเบื้องต้น วาทกรรมสื่อภาครัฐมีจุดมุ่งหมายทั้งการรายงานสถานการณ์ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาด และยังต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทำการดำเนินชีวิตอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค (ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555; วิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, 2564) หน้าที่ของมโนอุปลักษณะตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่ถ่ายทอดความคิด (Ideational) จุดมุ่งหมายหนึ่งของวาทกรรมคือให้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นมโนอุปลักษณะที่พบจึงมีหน้าที่นี้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดที่เป็นนามธรรมโดยนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น หน้าที่ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ได้แก่ อธิบายความคิด (Explanation/ Modelling) และทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 อธิบายความคิด (Explanation/ Modelling) เป็นการอธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมด้วยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทุกมโนอุปลักษณะมีหน้าที่นี้ โดยขอยกตัวอย่าง 15 ประกับการอธิบาย

ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรู เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณะ “ข้าศึกที่มองไม่เห็น” ดังนั้น จึงต้องตั้งรับป้องกันและต่อสู้ด้วยบรรดา “นักรบที่อยู่นอวงหน้า” และ “กำลังหลัก” เพื่อให้ข้าศึกศัตรูหมดสิ้นไป โดยมี “แม่ทัพ” หรือภาครัฐเป็นผู้สั่งการ หน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้านนี้ช่วยถ่ายทอด

ความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของสงคราม มโนอุปลักษณ์จึงช่วยทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ดีมากยิ่งขึ้น

1.2 ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) มโนอุปลักษณ์ที่พบทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ เหตุด้วยโรคระบาดเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคม อีกประการหนึ่ง มโนอุปลักษณ์ยังมีส่วนปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้รับสารต่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นด้วย มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ [โควิด-19 คือ บุคคล] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 21 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าวพบทั้งถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] ได้แก่ “รับมือ” และ “กลยุทธ์” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในแวดวงของสงคราม ขณะเดียวกันก็พบมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองผู้รับสารว่า เดิมโรคระบาดเป็นสิ่งที่ต้องต่อสู้กลายเป็นสิ่งที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ และจะเห็นได้จากกริยาวิลี “พลิกมุมมอง” ด้วย ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้พบตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดของโรค แต่พบเมื่อการแพร่ระบาดผ่านไปแล้วระยะหนึ่ง สังคมเริ่มมีความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น

2. หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal) เป็นหน้าที่ที่มีทั้งการถ่ายทอดความคิดและกำหนดความคิดของผู้รับสาร รวมไปถึงให้ผู้รับสารกระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่าง หน้าที่ด้านนี้ต่างจากหน้าที่ถ่ายทอดความคิด คือ นอกจากจะถ่ายทอดความคิดให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดแล้วยังมีส่วนกำหนดบทบาทหน้าที่ตลอดจนความคิดของผู้รับสารเพื่อควบคุมสถานการณ์ในยามวิกฤตด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy) มโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่แนะนำความให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคจากการชี้ให้เห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลจากการกระทำตามที่ถูกผลิตวาทกรรมนำเสนอ มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์อัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์คู่ชก และมักปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาเพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 5-7 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างข้างต้นแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นว่า เมื่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนข้าศึกศัตรู ดังนั้น จึงต้องกำจัดข้าศึกศัตรูเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ปรามการด่านแรก” “ไม่ให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ” “หน่วยเสนานิการ” “การผนึกกำลังป้องกัน” หรือในตัวอย่าง 17 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] แนะนำความแก่ผู้รับสารว่าต้องป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดตก” “ไม่การ์ดตก” ซึ่งเป็นคำที่ฟุ้งเสียงนักมวยสั่งให้นักมวยเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564) อีกทั้งมักพบคำช่วยกริยา “ต้อง” และ “ต้องไม่” เพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำตามที่ถูกสังหรณ์นำเสนอ (นวรรณ พันธ์มูธา, 2554, น. 72)

2.2 กำหนดอุดมการณ์ (Ideology) นอกจากมโนอุปลักษณ์จะกำหนดความคิดแก่ผู้รับสารแล้วยังมีส่วนจัดวางความสัมพันธ์ของคนในสังคมด้วยว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไร กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ได้กำหนดอัตลักษณ์ให้แก่คนในสังคม (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561) เนื่องจากจุดมุ่งหมายของวาทกรรมมีหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเป็นพื้นฐานและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเช่นกัน (วิภาดา รัตนดิกล ญ ภูเก็ต, 2564) และผู้สังสารในวาทกรรมเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค วาทกรรมจึงได้ผลิต เผยแพร่ ผลิตซ้ำ และตอกย้ำอุดมการณ์บางอย่างจากการนำเสนอข่าวสารและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์อัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์คู่ชก จากการที่องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 5-7 และ 15-16 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างข้างต้นกำหนดความคิดแก่ผู้รับสารว่าเป็น “พวกเรา” คือ

ฝ่ายเดียวกัน และโรคระบาดเป็น “พวกเขา” คือ ข้าราชการที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามที่ต้องเข้าไปต่อสู้ ส่วนตัวอย่าง 9 18 และ 22 มโนอุปลักษณ์กำหนดความคิดว่าหน้าที่ผู้ควบคุมชะลอน้ำหรือไฟที่กำลังลุกไหม้อยู่ว่าเป็นของผู้ใด เช่นเดียวกับตัวอย่าง 17 มโนอุปลักษณ์ได้กำหนดความคิดผู้รับสารว่า ต้องป้องกันตัวเองจากคู่ชกโดยมีภาครัฐเป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การดอย่าตก” ซึ่งเป็นคำที่พี่เลี้ยงนักมวยสั่งให้นักมวยเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564)

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามมุมมองเชิงวิพากษ์จะพบว่า ในมโนอุปลักษณ์ข้าราชการ ภาครัฐเป็นเหมือนผู้นำในการจัดการโรคระบาดจากหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน บุคลากรทางการแพทย์เป็นหน่วยหลักในการต่อสู้กับศัตรู ขณะที่ประชาชนเป็นเหมือนกำลังพลที่ต้องมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ เช่นเดียวกับในมโนอุปลักษณ์อุทกภัยและอัคคีภัย หน้าที่ควบคุมภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นของบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องเข้าไปจัดการ ส่วนมโนอุปลักษณ์คู่ชก แม้ว่าจะแสดงให้เห็นว่าประชาชนกับภาครัฐเป็นฝ่ายเดียวกัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน กล่าวคือ ภาครัฐซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงมีอำนาจในการสั่งการให้ประชาชนซึ่งเปรียบเสมือนนักมวยป้องกันตนเองด้วยการ “ตั้งการ์ด” หรือ “การดอย่าตก” ซึ่งเป็นคำสั่งของพี่เลี้ยงนักมวย (ชุม, 2564) นอกจากนี้ หากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวในฐานะวาทกรรม (Speech Acts) สั่งหรือแนะนำ ผู้ที่จะแสดงวาทกรรมข้างต้นได้จะต้องมีอำนาจเหนือกว่าผู้รับสาร (Brown & Levinson, 1978, p. 69) การที่มโนอุปลักษณ์กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นนี้ อาจสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ขณะเดียวกันก็หลักการในการป้องกันโรคระบาดไปตกอยู่ที่บุคลากรทางการแพทย์เป็นหลัก (Brenco, 2020; Rajandran, 2020) ส่วนประชาชนแทบไม่มีบทบาทในการควบคุมป้องกันโรคเท่าที่ควร

3. หน้าที่เรียบเรียงความ (Textual) มโนอุปลักษณ์ที่พบยังมีหน้าที่เรียบเรียงความ เนื่องจากวาทกรรมได้ใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดให้เกิดความเข้าใจ ทั้งยังใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อโน้มน้าวผู้รับสารให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง รวมไปถึงกำหนดความคิดของผู้รับสารด้วย ดังนั้น เพื่อให้เกิดเอกภาพสัมพันธภาพ และสารัตถภาพของการนำเสนอเนื้อหา มโนอุปลักษณ์ที่พบจึงมีหน้าที่ด้านนี้ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลำดับความ (Textual Structuring) องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นว่า แฉกความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบกับแฉกความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบมีการถ่ายทอดความหมายกันอย่างเป็นระบบ จึงช่วยให้ตัวบทเกิดเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ผู้วิจัยยกตัวอย่าง 5-7 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าราชการศัตรู] โดยเปรียบโรคระบาดกับข้าราชการที่หมายจะบุกรุกเข้ามา จึงต้องมีการสกัดกั้น และมีภาครัฐเป็นเหมือนผู้นำในการต่อสู้กับข้าราชการศัตรู รวมไปถึงประชาชนต้องเป็นส่วนหนึ่งในการทำสงครามครั้งนี้ด้วย หรือตัวอย่าง 22 ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] โดยเปรียบโรคระบาดกับไฟ เมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นที่ใดจึงเปรียบเหมือนการเกิดไฟไหม้ เมื่อสะเก็ดไฟแพร่กระจายจึงเปรียบเหมือนโรคแพร่กระจายออกไปมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงต้องดับไฟหรือทำให้การแพร่ระบาดสิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงช่วยให้การลำดับความในวาทกรรมมีสัมพันธภาพ

3.2 ช่วยความจำ (Memory/ Foregrounding/ Informativeness) มโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่นี้ด้วยการใช้ถ้อยคำสั้นๆ แต่สื่อความได้มาก ทำให้ผู้รับสารจดจำและเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารพยายามสื่อสาร ผู้วิจัยยกตัวอย่าง 17 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าว มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] ถ้อยคำอุปลักษณ์ “การดอย่าตก” “การดอย่าตก” เปรียบกับการป้องกันตัวเองของประชาชน อีกทั้งวาทกรรมประเภทอื่นๆ ยังได้

นำเสนอโมโนอุปลักษณะนี้เพื่อแนะความให้ผู้รับสารเกิดการจดจำและต้องป้องกันตัวเองด้วย หรือในตัวอย่าง 19 มโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ถ้อยคำอุปลักษณะ “ระลอก” “ระลอกคลื่นใหญ่ๆ” เปรียบโรคระบาดที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นครั้งคราวเช่นเดียวกับมวลน้ำที่สามารถเคลื่อนที่มาเป็นรอบๆ ได้เช่นกัน จึงเห็นได้ว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำสั้นๆ แต่สามารถสื่อสารให้ผู้รับสารเห็นภาพและเกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องกล่าวถ้อยคำให้ยืดยาว หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

มโนอุปลักษณะ	ถ่ายทอดความคิด		ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์		เรียบเรียงความ	
	อธิบายความคิด	ทำให้เกิดมุมมองใหม่	กระทำ/ไม่กระทำบางอย่าง	กำหนดความคิด	ลำดับความ	ช่วยความจำ
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ไข้หวัดใหญ่]	●		●	●	●	●
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]	◎				◎	◎
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	○		○	○	○	○
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว]	○				○	○
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย]	○				○	○
[โควิด-19 คือ ไข้หวัดใหญ่]	●		●	●	●	●
[โควิด-19 คือ กูชก]	◎		◎	◎	◎	◎
[โควิด-19 คือ อุทกภัย]	◎		◎	◎	◎	◎
[โควิด-19 คือ บุคคล]	○	○			○	○
[โควิด-19 คือ อัคคีภัย]	○		○	○	○	○

คำอธิบายสัญลักษณ์ ● (ความถี่การปรากฏสูง ร้อยละ 50 ขึ้นไป)
◎ (ความถี่การปรากฏปานกลาง ร้อยละ 11-49)
○ (ความถี่การปรากฏต่ำ ร้อยละ 1-10)

จากตารางที่ 2 เห็นได้ว่าทุกมโนอุปลักษณะมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด ส่วนหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์พบในบางมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบช่วยแนะความให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำหรือไม่กระทำตามที่วาทกรรมนำเสนอ รวมทั้งกำหนดอุดมการณ์ของผู้รับสาร และหน้าที่ด้านสุดท้าย คือ หน้าที่เรียบเรียงความเป็นหน้าที่ที่พบในมโนอุปลักษณะทั้งหมด

หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและหน้าที่เรียบเรียงความเป็นหน้าที่ที่โดดเด่นที่สุดของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ กล่าวคือมโนอุปลักษณ์ถ่ายทอดความคิดแก่ผู้รับสาร ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เรียบเรียงความให้เป็นเรื่องเดียวกันจากองค์ประกอบของแวดวงความหมายทั้งสองแวดวงซึ่งช่วยให้เนื้อความเกิดเอกภาพสัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามโรคระบาดจะเห็นว่า มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอุทกภัย มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับคู่ชกเป็นมโนอุปลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมักปรากฏในความถี่ปานกลางถึงสูง เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และสังคมต้องจัดการรับมือไปในขณะเดียวกัน

จากการศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ พบว่าวาทกรรมได้นำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของโรคทั้งสองครั้ง วาทกรรมได้นำประสบการณ์ที่ผู้รับสารเข้าใจมาเปรียบเทียบโรคระบาดเหมือนและต่างกัน เนื่องจากลักษณะและความรุนแรงของโรค สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

7. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทยโดยใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) และหน้าที่มโนอุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) พบว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 พบมโนอุปลักษณ์เรียงลำดับความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ อุทกภัย] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัว] และ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ส่วนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์เรียงลำดับความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] [โควิด-19 คือ คู่ชก] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ผู้ผลิตวาทกรรมได้นำสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์มาเปรียบเทียบโรคระบาดเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น มโนอุปลักษณ์ที่พบในการแพร่ระบาดทั้งสองโรคเหมือนกันบางส่วน ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย และมโนอุปลักษณ์อัคคีภัย มักปรากฏในความถี่ปานกลางถึงสูง แสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยคุกคามต่อสังคม ขณะเดียวกันมโนอุปลักษณ์บางส่วนแตกต่างกันเป็นเพราะลักษณะและความรุนแรงในการแพร่ระบาด เช่น มโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ที่ทำให้เห็นถึงความน่ากลัวของโรคที่อาจทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตแต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจเป็นเพราะมโนอุปลักษณ์ทำให้เห็นถึงความน่ากลัวของโรคซึ่งอาจทำให้ผู้รับสารตระหนักและอาจไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเป็นเพราะโรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่สังคมยังไม่มีความรู้มากนัก อีกทั้ง โรคดังกล่าวยังมีการกลายพันธุ์ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่ายมากขึ้น ดังนั้น ผู้รับสารจึงต้องมีสติในการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด ระมัดระวัง อดทน และต่อเนืองยาวนาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค เปรียบเสมือนการชกมวยที่ต้องต่อสู้หลายยก จึงต้องต่อสู้ป้องกันตนเองอย่างระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา มโนอุปลักษณ์ที่พบนอกจากจะให้ข้อมูลข่าวสาร

แล้วยังต้องการให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคลด้วยซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบ คือ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

โรคระบาดที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีระยะเวลาแพร่ระบาดยาวนานไม่เท่ากันจึงทำให้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบมีจำนวนต่างกัน อย่างไรก็ตาม จุดรวมของมโนอุปลักษณ์ที่พบสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ มโนอุปลักษณ์ถ่ายทอดความคิดและสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นภัยคุกคาม จึงต้องร่วมกันจัดการภัยคุกคามที่เกิดขึ้นให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว เห็นได้จากมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์คู่ชก มโนอุปลักษณ์อัครภักย์ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยคุกคามและกำหนดจัดวางบทบาทหน้าที่ที่ต้องจัดการควบคุมภัยที่เกิดขึ้นร่วมกัน ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่ง มโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่อธิบายมุมมองทางวิทยาศาสตร์ให้เข้าใจง่าย ได้แก่ มโนอุปลักษณ์คนร้าย มโนอุปลักษณ์ครอบครัว และมโนอุปลักษณ์วิญญาณร้าย เมื่อพิจารณาที่ละมโนอุปลักษณ์ พบว่ามโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่ลำดับแรกของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค คือ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปลังเจริญศรี (2563) และ ยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ที่พบมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูในปริมาณมากและความถี่ลำดับแรกเช่นกัน นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูยังเป็นมโนอุปลักษณ์ที่สากลมีมุมมองต่อโรคระบาดด้วย เห็นได้จากงานวิจัยของแอนเจลี (Angeli, 2012) และราชันทรัน (Rajandran, 2020) ที่พบมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูในความถี่ลำดับแรก ทั้งนี้ เหตุที่พบมโนอุปลักษณ์นี้ในลำดับแรกอาจเป็นเพราะจุลชีพที่สามารถมองเห็นผ่านกล้องจุลทรรศน์มีเป็นจำนวนมากและสามารถสร้างความเดือดร้อนต่อสุขภาวะของมนุษย์ จึงเปรียบเสมือนข้าศึกที่รุกรานสังคมในยามสงคราม (Sontag, 1989) อีกทั้ง สงครามเป็นประสบการณ์ที่มนุษย์มีส่วนร่วม (นันทนา วงษ์ไทย, 2561) ซึ่งสร้างความไม่ปกติสุขจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่เข้ามารุกรานสังคม จึงต้องร่วมกันกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไป

สำหรับมโนอุปลักษณ์อื่นๆ เช่น [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] แม้จะพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับวิญญาณหรือสิ่งเหนือธรรมชาติในงานของซอนแท็ก (Sontag, 1978) อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมและได้นำมาใช้อธิบายโรคที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ แต่กลับไม่พบมโนอุปลักษณ์เช่นนี้ในงานวิจัยต่างประเทศอื่นๆ ที่กล่าวถึงในส่วนบททวนวรรณกรรม อาจเป็นไปได้ว่าสังคมวัฒนธรรมเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Scientific Revolution) ทำให้ผู้คนเชื่อในหลักเหตุและผลและมีผลทำให้ความเชื่อต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป (คณะกรรมการวิชมรดกอารยธรรมโลก, 2553, น. 69-70) มุมมองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จึงนำมาใช้อธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้น ขณะที่มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับวิญญาณร้ายที่ใช้อธิบายโรคในภาษาไทยพบในงานวิจัยของเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555) ด้วยเช่นกัน พบว่าในภาษาไทยถิ่นใต้ ความเจ็บป่วยบางประเภทไม่อาจอธิบายสาเหตุได้อย่างชัดเจนจึงเชื่อกันว่าภูตผีเป็นภูตผีบันดาลความเจ็บป่วยนั้น ทั้งนี้ เหตุที่ความเชื่อเรื่องวิญญาณได้นำมาใช้อธิบายความเจ็บป่วยในภาษาไทยอาจเป็นเพราะสังคมไทยมีความเชื่อว่าวิญญาณสามารถให้โทษแก่มนุษย์ได้ ในที่นี้คือทำให้เจ็บป่วยหรือเสียชีวิต ความเชื่อเรื่องวิญญาณอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน จึงอาจกล่าวได้ว่ามโนอุปลักษณ์มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้วย ส่วนมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติ ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] และ [โควิด-19 คือ อัครภักย์] สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นภัยพิบัติอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของววรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ที่พบสำนวน “โรคภัยไข้เจ็บ” ในภาษาไทย นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น อาจเป็นเพราะโรคดังกล่าวเป็นโรคอุบัติใหม่ มีการกลายพันธุ์ทำให้ติดเชื้อได้ง่าย และทำให้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าโรคโควิด-19 ควบคุมยากกว่าโรคระบาดที่ผ่านมา ดังนั้น

มโนอุปลักษณ์นี้จึงใช้เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้รับสารต้องมีสติในการป้องกันระวังตนเองด้วยความไม่ประมาท เครื่องครัด และอดทนอยู่ตลอดเวลา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการควบคุมโรคได้ในที่สุด วาทกรรมจึงเน้นความให้ผู้รับสารป้องกันตัวเอง ทั้งนี้ เหตุที่วาทกรรมได้นำการชกมวยมาเป็นแบบเปรียบเทียบเป็นเพราะมวยเป็นศิลปะการป้องกันตัวของแต่ละคนเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามทำร้ายได้ (ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2553; ชุม, 2564) นอกจากนี้ หากพิจารณาอุปลักษณ์นี้ควบคู่ไปกับมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] จะเห็นว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] เป็นการจัดการในระดับประเทศ ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นการจัดการระดับบุคคล กล่าวคือ นอกจากประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำจัดโรคระบาดแล้ว ยังต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้ติดเชื่ออันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณษา ภักตริก (2565) ที่พบว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] โน้มน้าวให้ผู้รับสารปฏิบัติตนในการป้องกันและควบคุมโรคในฐานะพลเมืองอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ในแง่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ พบว่าทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่ถ่ายทอดความคิดทำให้ผู้รับสารเข้าใจด้วยการเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์และทำให้เกิดมุมมองใหม่ ขณะที่หน้าที่ด้านอื่น คือ หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์มีหน้าที่ยอสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง บางมโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้คนในสังคมว่าควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไรซึ่งสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายพื้นฐานของวาทกรรมที่ต้องการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต

นอกจากนี้ หากพิจารณาหน้าที่กำหนดอุดมการณ์ตามมุมมองเชิงวิพากษ์ (Charteris-Black, 2004) จะพบว่าวาทกรรมได้กำหนดอัตลักษณ์ว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไรบ้าง เป็นต้นว่ามโนอุปลักษณ์ [ใช้หัวดีใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] และ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] แสดงให้เห็นบทบาทภาครัฐเป็นผู้นำในการต่อสู้โรคระบาด บุคลากรทางการแพทย์เป็นหน่วยหลักในการต่อสู้ ขณะที่ประชาชนเป็นผู้ที่ต้องรับฟังคำสั่งและไม่มีบทบาทโดดเด่น เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ใช้หัวดีใหญ่ฯ 2009 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] และ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ที่แสดงให้เห็นบทบาทของภาครัฐเป็นหลักในการจัดการวิกฤตที่เกิดขึ้นเช่นกัน ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] แม้ว่าจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่าย แต่ก็แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมทางอำนาจของผู้เกี่ยวข้องในมโนอุปลักษณ์ด้วย ดังนั้น มโนอุปลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ขณะที่อีกกลุ่มบุคคลบางกลุ่มก็เสียผลประโยชน์ในแง่ของการรับภาระในการจัดการโรคระบาด รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาดังกล่าว

มโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการอธิบายความคิด ในกรณีนี้ คือ วาทกรรมได้นำประสบการณ์ที่มนุษย์รู้จักหรือคุ้นเคยมาใช้ในการทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะอย่างไรตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) นอกจากนี้ แนวคิดหน้าที่อุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) ได้แสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในภาวะวิกฤตด้วย ประการหนึ่ง คือ การอธิบายถ่ายทอดความคิดให้เข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งยังมีหน้าที่กำหนดบทบาทให้กับคนในสังคมด้วยว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร ต้องกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค และแสดงให้เห็นความชอบธรรมของภาครัฐในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อควบคุมจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิด รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการจัดการสังคมด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการวิชมรดกอารยธรรมโลก. (2553). *มรดกอารยธรรมโลก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). Pandemic Endemic Epidemic และ Outbreak ระบาดอย่างไร? ต่างกันอย่างไร? *@Rama: ปัญหาเรื่องตา จากการเรียนออนไลน์*, 38, 27-28.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2463). *พระราชพิธีสิบสองเดือน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2553). *มวยไทย*. สืบค้นจาก www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=35&chap=3&page=chap3.htm.
- เชิดชัย อุดมพันธ์. (2555). *อุปลักษณะเกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้* (วิทยานิพนธ์ดุซงญอบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ชุม. (2564). เมื่อสำนวน “การดอย่าตัก” “ฮิต” ไกลไปถึง “อเมริกา”. สืบค้นจาก www.thairath.co.th/news/local/2051705.
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2559). *หลักการประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2542). หน้าทีของอุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 16, 249-268.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แถลงข่าว ศบค., 12 มี.ค. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=yRkCkS3bbME.
- แถลงข่าว ศบค., 27 มี.ค. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=LmaGq4ZMbyS.
- แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Jad8CEtbAtl.
- แถลงข่าว ศบค., 15 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=yRqK3GPoXQM.
- แถลงข่าว ศบค., 16 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=2o8DXxLNCZA.
- แถลงข่าว ศบค., 23 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=j59nC8OVivc.
- แถลงข่าว ศบค., 9 ม.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Byo4XM9-Z_E.
- แถลงข่าว ศบค., 11 พ.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=FbguO9720U0.
- แถลงข่าว ศบค., 27 ส.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=eliPQwhG0tw.
- แถลงข่าว ศบค., 22 ก.ย. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Jlp3o6sezno.
- ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปลั่งเจริญศรี. (2563). [ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 9(1), 1-37.
- นพวรรณ พันธุเมธา. (2554). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2561). คนไทยกับมโนทัศน์การต่อสู้. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 18(2), 193-220.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ก). *ระบาดบนสื่อโลก เล่ม 2 ไขหวัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 09 มาแล้ว*. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ข). *ระบาดบนสื่อโลก ฉบับพิเศษ 2*. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว. (2555). *การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนเรื่องโรคไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2493). *บทละครเรื่องพระร่วง หรือขอมดำดิน พร้อมด้วยแถลงเรื่องตำนานและสันนิษฐานโบราณคดี*. พระนคร: กรมศิลปากร.
- ยุทธการ ปัทมโรจน์. (2565). อุปลักษณะเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. *วรรณวิทัศน์*, 22(1), 134-175.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/048/T_0001.PDF.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ก). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223134.pdf.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ข). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223135.pdf.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชัน.
- รวรรณา เพ็ชรกิจ. (2551). *การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปรัชาศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2564). “เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในปริจเฉทการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). *วรรณวิทัศน์*, 21(1), 62-104.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมศึกษามหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา. (2565). *สถานการณ์ COVID-19 ในประเทศไทย*. สืบค้นจาก covid19.nrct.go.th/daily-report-30sep2022.
- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2553). *โรคไขหวัดใหญ่ (INFLUENZA)*. สืบค้นจาก www.pidst.or.th/A223.html.
- สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค. (2552). *หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2552, 10 สิงหาคม; 28 สิงหาคม). *ข่าวเพื่อมวลชน*. สืบค้นจาก pr.moph.go.th.
- สุพรรณา ภักตนิกร. (2565). วากรรม “โควิด 19” ในการ์ตูนขยหัวเราะ ชุด “KnowCovid: รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 22(1), 124-156.
- องค์การอนามัยโลก. (2563). *โรคโควิด-19 คืออะไร*. สืบค้นจาก www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0.
- Angeli, E. L. (2012). Metaphors in the rhetoric of pandemic flu: Electronic media coverage of H1N1 and swine flu. *Technical Writing and Communication*, 42(3), 203-222.
- Brencio, F. (2020). Mind your words: Language and war metaphors in the COVID-19 pandemic. *Psicopatologia Fenomenológica Contemporânea*, 9(2), 58-73.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1978). *Politeness: Some universals in language use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Goatly, A. (1998). *The language of metaphor*. New York: Routledge.
- HISTORY. (2020). *Pandemics that changed history as human civilizations rose, these diseases struck them down*. Retrieved from www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline.

- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Rajandran, K. (2020). 'A long battle ahead': Malaysian and Singaporean prime ministers employ war metaphors for COVID-19. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 20(3), 261-267.
- Sontag, S. (1978). *Illness as metaphor*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Sontag, S. (1989). *AIDS and its metaphors*. New York: Farrar, Straus and Giroux.